

Nemajetková újma

Nárok na náhradu nemajetkové újmy vzniklé nepřiměřenou délkou exekučního řízení uplatňuje (vymáhá) správce konkursní podstaty (místo úpadce, coby věřitele povinného). Nárok na poskytnutí zadostiučinění za nemajetkovou újmu z titulu nepřiměřené délky soudního řízení je majetkovým nárokem, který bude (v případě úspěchu ve sporu) použit k uspokojení pohledávek konkursních věřitelů.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 Cdo 2241/2017-88, ze dne 30.4.2019)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Ing. V.B., bytem XY, jako správce konkursní podstaty úpadce Moravská leasingová a obchodní společnost s. r. o. v likvidaci, zastoupeného Mgr. T.R., advokátem, se sídlem v B., proti žalovanému České republice - Ministerstvu spravedlnosti, se sídlem v P., o zaplacení částky 90 000 Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 2 pod sp. zn. 15 C 101/2016, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. prosince 2016, č. j. 55 Co 370/2016-44, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 14. prosince 2016, č. j. 55 Co 370/2016-44, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 21. června 2016, č. j. 15 C 101/2016-46, Obvodní soud pro Prahu 2:

1/ Zamítl žalobu, aby žalovaný (Česká republika - Ministerstvo spravedlnosti) byl povinen zaplatit žalobci (Ing. V.B., jako správci konkursní podstaty úpadce Moravská leasingová a obchodní společnost s. r. o. v likvidaci) částku 90 000 Kč s úrokem z prodlení ve výši 8,05 % ročně od 16. dubna 2016 do zaplacení (bod I. výroku).

2/ Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení částku 300 Kč (bod II. výroku).

Soud při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku vyšel zejména z toho, že:

1/ Usnesením ze dne 21. prosince 2007, č. j. 28 K 77/2007-13, Krajský soud v Brně prohlásil konkurs na majetek úpadce (Moravské leasingové a obchodní společnosti s. r. o. v likvidaci) a správcem konkursní podstaty ustanovil žalobce.

2/ Dne 28. února 2008 žalobce podal u Okresního soudu v Břeclavi (dále jen „exekuční soud“) návrh na nařízení exekuce pro částku 17 990 Kč.

3/ Usnesením ze dne 4. dubna 2008 exekuční soud vyzval žalobce k doložení originálu exekučního titulu, usnesením ze dne 23. června 2010 návrh na nařízení exekuce zamítl a usnesením ze dne 13. ledna 2011 opravil exekuční titul.

4/ Dne 4. září 2013 žalobce urgoval vyřízení věci, dne 13. září 2013 exekuční soud předložil spis odvolacímu soudu s odvoláním.

5/ Usnesením ze dne 28. února 2014 Krajský soud v Brně zrušil usnesení exekučního soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6/ Exekuční soud řízení zastavil usnesením ze dne 5. srpna 2014, proti němuž žalobce podal dne 13. srpna 2014 odvolání.

7/ Exekuční soud předložil spis odvolacímu soudu dne 27. srpna 2015.

8/ Dne 16. října 2015 žalobce podal žádost o náhradu majetkové i nemajetkové újmy. Žalovaný konstatoval, že v exekučním řízení došlo k porušení práva žalobce na projednání a rozhodnutí věci v

přiměřením lhůtě, s tím, že tuto formu zadostiučinění považuje za zcela přiměřenou a dostačující.

Na tomto základě dospěl obvodní soud - vycházející z ustanovení § 1 odst. 1, § 5 písm. a/, b/, § 13 odst. 1 a § 31a zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. [358/1992](#) Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád) - k závěru, že trvá-li řízení, ve kterém je dosud řešena pouze otázka vydání usnesení o nařízení exekuce, přes 8 let, jde o nepřiměřenou délku řízení. Konstatování porušení práva žalobce na projednání a rozhodnutí věci v přiměřením lhůtě je dostatečnou formou zadostiučinění s ohledem na význam řízení pro žalobce. Zohlednil skutečnost, že žalobce se výkonu rozhodnutí nedomáhal po dobu 10 let a návrh na nařízení exekuce podal až před uplynutím promlčecí doby. Z toho lze usuzovat, že částka „18 000 Kč“ (náhrada za odcizený televizor) „nebyla pro žalobce potřebná“, jde o částku bagatelní a „žalobce je právnická osoba“.

Závěrem obvodní soud uvedl, že žalobce je správcem konkursní podstaty, jemu samotnému újma nevznikla, neboť je „pouze orgánem dosazeným ze strany státu, jehož úkony mají směřovat k vypořádání vztahů mezi úpadcem a věřiteli“. Nepřiměřená délka exekučního řízení se může „dotknout maximálně“ věřitelů úpadce.

K odvolání žalobce Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 14. prosince 2016, č. j. 55 Co 370/2016-44:

1/ Potvrdil rozsudek obvodního soudu (první výrok).

2/ Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

Odvolací soud přisvědčil závěru obvodního soudu, že žalobce jako správce konkursní podstaty je osobou pověřenou státem k vypořádání vztahů mezi úpadcem a jeho věřiteli. Dodal, že žalobce vystupuje v exekučním řízení jako osoba řešící úpadek veřejnoprávní korporace v zájmu konkursní podstaty a nebylo zjištěno nic, z čehož by bylo možno usuzovat, že se „projevila nějaká větší újma ve sféře jeho fungování v důsledku nepřiměřeně dlouho trvajících exekučního řízení“. Žalobci se již dostalo od žalovaného konstatování porušení práva, přičemž z ničeho neplyne, že by tato satisfakce byla nedostatečná.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje na základě ustanovení § 237 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), tak, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které dosud nebyly v rozhodovací praxi odvolacího soudu řešeny a při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu.

Dovolatel předkládá Nejvyššímu soudu k řešení tyto otázky:

1/ „Zda význam řízení pro poškozeného je posuzován pouze z hlediska jeho právního postavení (coby správce konkursní podstaty) a již se nehodnotí další okolnosti případu (procesní aktivita poškozeného, nesprávný postup žalovaného aj.)?“

2/ „Zda při rozhodování o formě přiměřeného zadostiučinění soud vychází pouze z právního postavení žalobce v řízení stíženém vadou a již nehodnotí další okolnosti rozhodné pro význam řízení pro žalobce (procesní aktivita poškozeného, předmět řízení aj.)?“

Odvolacímu soudu vytyká dovolatel nesprávné právní posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.). Požaduje, aby Nejvyšší soud řízení přerušil a k Ústavnímu soudu podal návrh na zrušení ustanovení § 31a odst. 2 věty první zákona č. [82/1998](#) Sb. nebo napadené rozhodnutí změnil tak, že žalobě vyhová.

V mezích uplatněného dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k otázce ad 1/ tím, že význam řízení pro poškozeného (rozuměj žalobce) má být posuzován jako celek, nikoli odvozován pouze z postavení

žalobce v řízení, tedy z toho, že žalobce je správcem konkursní podstaty. Ačkoliv dopady do psychické sféry úpadce a povinného jsou obvykle větší, neznamená to, že dopady do psychické sféry žalobce jsou natolik nepatrné. Odvolací soud měl hodnotit i další okolnosti případu (celkovou délku řízení, délku průtahů, aktivní chování poškozeného, postup soudů, složitost řízení). Dovedeno ad absurdum, soud by považoval konstatování porušení práva za dostatečnou satisfakci, i kdyby exekuční řízení trvalo 25 let, a to jen proto, že žalobce je správcem konkursní podstaty. S ohledem na zásadu legitimního očekávání dovolatel uvádí, že i správci konkursní podstaty lze přiznat přiměřené zadostiučnění v penězích za průtahy v řízení. K tomu odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. listopadu 2011, sp. zn. 30 Cdo 675/2011 (který je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu).

K otázce ad 2/ dovolatel namítá, že odvolací soud opomněl procesní aktivitu žalobce v exekučním řízení, v němž opakovaně urgoval vyřízení věci. Poukazuje přitom na závěry Nejvyššího soudu vyjádřené v rozsudcích ze dne 7. března 2002, sp. zn. 21 Cdo 530/2001 a ze dne 29. prosince 2010, sp. zn. 30 Cdo 3908/2009. Zdůrazňuje, že správci konkursní podstaty záleží na délce konkursního řízení a na vymoženém plnění. Poctivý správce musí postupovat s péčí řádného hospodáře a jeho snahou je konkurs co nejdříve ukončit.

Závěrem dovolatel vyslovuje názor, že konstrukce § 31a odst. 2 zákona č. [82/1998](#) Sb. je chybná, když v mezilidských vztazích následuje po uznání chyby omluva za způsobené důsledky. Podle dovolatele je část ustanovení § 31a odst. 2 ve znění: „Zadostiučnění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující“ protiústavní a je třeba ji předložit Ústavnímu soudu s návrhem na zrušení.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 29. září 2017) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. [296/2017](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř., a co do posouzení otázky dovoláním otevřené (zda způsob zadostiučnění podle zákona č. 82/198 Sb. ovlivňuje skutečnost, že se jej domáhá správce konkursní podstaty) jde o věc dovolacím soudem beze zbytku neřešenou.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.) nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro další úvahy Nejvyššího soudu rozhodný výklad zákona č. [82/1998](#) Sb. ve znění účinném do 15. srpna 2018 (tedy naposledy ve znění zákona č. [303/2013](#) Sb.) a s přihlédnutím k ustanovení § 432 odst. 1 insolvenčního zákona výklad zákona č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), ve znění účinném do 31. prosince 2007.

Podle ustanovení § 13 zákona č. [82/1998](#) Sb., stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným

úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě (odstavec 1). Právo na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda (odstavec 2).

Dle ustanovení § 31a zákona č. [82/1998](#) Sb., bez ohledu na to, zda byla nezákonným rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem způsobena škoda, poskytuje se podle tohoto zákona též přiměřené zadostiučinění za vzniklou nemajetkovou újmu (odstavec 1). Zadostiučinění se poskytne v penězích, jestliže nemajetkovou újmu nebylo možno nahradit jinak a samotné konstatování porušení práva by se nejevilo jako dostačující. Při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění se přihlédne k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k nemajetkové újmě došlo (odstavec 2). V případech, kdy nemajetková újma vznikla nesprávným úředním postupem podle § 13 odst. 1 věty druhé a třetí nebo § 22 odst. 1 věty druhé a třetí, přihlédne se při stanovení výše přiměřeného zadostiučinění rovněž ke konkrétním okolnostem případu, zejména k a/ celkové délce řízení, b/ složitosti řízení, c/ jednání poškozeného, kterým přispěl k průtahům v řízení, a k tomu, zda využil dostupných prostředků způsobilých odstranit průtahy v řízení, d/ postupu orgánů veřejné moci během řízení a e/ významu předmětu řízení pro poškozeného (odstavec 3).

Podle ustanovení § 1 odst. 1 ZKV je účelem tohoto zákona uspořádání majetkových poměrů dlužníka, který je v úpadku.

Z ustanovení § 2 odst. 3 ZKV plyne, že cílem konkursu a vyrovnání je dosáhnout poměrného uspokojení věřitelů z majetku tvořícího konkursní podstatu, a to za podmínek stanovených tímto zákonem.

Podle ustanovení § 14 odst. 1 písm. a/ ZKV, prohlášení konkursu má účinek ten, že oprávnění nakládat s majetkem podstaty přechází na správce. Právní úkony úpadce, týkající se tohoto majetku, jsou vůči konkursním věřitelům neúčinné. Osoba, která uzavřela s úpadcem smlouvu, může od ní odstoupit, ledaže v době jejího uzavření věděla o prohlášení konkursu.

Podle ustanovení § 14a ZKV, prohlášením konkursu přechází na správce oprávnění vykonávat práva a plnit povinnosti, které podle zákona a jiných právních předpisů jinak přísluší úpadci, jestliže souvisí s nakládáním s majetkem patřícím do podstaty. Správce je zejména oprávněn a povinen vykonávat akcionářská práva spojená s akciemi zahrnutými do konkursní podstaty, rozhodovat o obchodním tajemství a jiné povinnosti mlčenlivosti, vykonávat práva a plnit povinnosti zaměstnavatele, rozhodovat o obchodních záležitostech podniku, činit za úpadce právní úkony potřebné k provozování podniku včetně uzavírání smluv o úvěru za účelem financování vývozu poskytnutého podle zvláštního zákona po předchozím souhlasu věřitelského výboru, zajistit vedení účetnictví a plnění povinností podle předpisů o daních. Povinnosti uložené úpadci tímto zákonem tím nejsou dotčeny (odstavec 1). Správce je povinen předložit soudu konečnou zprávu do 18 měsíců od prohlášení konkursu, pokud soud v rozhodnutí o prohlášení konkursu nestanovil jinou přiměřenou lhůtu. Lhůtu 18 měsíců i lhůtu stanovenou soudem může soud prodloužit, odůvodňují-li to okolnosti případu (odstavec 2).

Nejvyšší soud již v usnesení ze dne 30. dubna 1997, sp. zn. 2 Cdon 1566/96, uveřejněném pod číslem 17/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, vysvětlil a ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. června 1998, Cpjn 19/98, uveřejněném pod číslem 52/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek - dále jen „R 52/1998“ (srov. bod XIX, str. 185-186 /361-362/) zopakoval, že správce konkursní podstaty není účastníkem konkursního řízení. Jako zvláštní procesní subjekt má samostatné postavení jak vůči úpadci, tak vůči konkursním věřitelům a nelze jej považovat za zástupce konkursních věřitelů ani za zástupce úpadce.

Ve stanovisku občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 13. dubna 2011, Cpjn 206/2010, uveřejněném pod číslem 58/2011 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek pak Nejvyšší soud uzavřel (dále jen „R 58/2011“) [odkazuje na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 30 Cdo 3394/2010], že právo na náhradu nemateriální újmy za nesprávný úřední postup je právem ryze osobní povahy.

V takto ustaveném právním a judikatorním rámci Nejvyšší soud sdílí názor odvolacího soudu, že „správce konkursní podstaty je osobou pověřenou státem, aby vypořádal vztahy mezi úpadcem a jeho věřiteli“ a „v příslušném exekučním řízení vystupuje jako osoba řešící úpadek jiné veřejnoprávní korporace v zájmu konkursní podstaty úpadce“. Naopak, závěr odvolacího soudu, že dopady nejistoty spojené s nepřiměřenou délkou řízení se mohou projevit spíše (jen) u úpadce či povinných, považuje za nesprávný (v dotčených souvislostech nepřesný).

V poměrech dané věci, kdy konkurs na majetek dlužníka byl prohlášen 21. prosince 2007, správce konkursní podstaty podal návrh na nařízení exekuce 28. února 2008 a kdy žalovaný konstatoval, že v exekučním řízení došlo k porušení práva žadatele (míněno správce konkursní podstaty úpadce Moravská leasingová a obchodní společnost s. r. o. v likvidaci) na projednání a rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě, lze k otázkám kladeným dovolatelem uvést následující.

Prohlášením konkursu přešlo na správce konkursní podstaty oprávnění vymáhat pohledávky úpadce za jeho dlužníky (§ 14a odst. 1 ZKV); proto i nárok na náhradu nemajetkové újmy vzniklé nepřiměřenou délkou exekučního řízení uplatňuje (vymáhá) správce konkursní podstaty (místo úpadce, coby věřitele povinného). Nárok na poskytnutí zadostiučinění za nemajetkovou újmu z titulu nepřiměřené délky soudního řízení je majetkovým nárokem, který bude (v případě úspěchu v tomto sporu) použit k uspokojení pohledávek konkursních věřitelů.

V dané věci neuplatňuje správce konkursní podstaty žalobou svůj nárok, nýbrž nárok na náhradu nemajetkové újmy za nepřiměřenou délku exekučního řízení, v němž vymáhal pohledávku úpadce za jeho dlužníkem (povinným). Srov. k tomu v R 52/1998 bod XXVI, odst. 4, poslední věta odůvodnění, str. 195 (571), z něž plyne, že v exekučním řízení, v němž úpadce vystupoval ke dni prohlášení konkursu jako oprávněný, se správce konkursní podstaty účastníkem tohoto řízení stává (místo úpadce) jako osoba, na kterou přešlo oprávnění nakládat s majetkem podstaty (§14 odst. 1 písm. a/ ZKV) - tedy i oprávnění nakládat s pohledávkami úpadce, jejichž uspokojení je exekucí vymáháno, eventuelně s jiným majetkem, jehož ochrana je exekucí vynucována.

Dovolateli je třeba dát za pravdu v tom, že odvolací soud v dané věci nepřihlédl ke kritériím zmíněným v R 58/2011, tedy k a/ složitosti případu, b/ chování poškozeného, c/ postupu příslušných orgánů, d/ významu předmětu řízení pro poškozeného.

Právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, tudíž není správné a dovolání je důvodné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Závěrem Nejvyšší soud dodává, že ustanovení § 31a odst. 2 zákona č. [82/1998](#) Sb. považuje za ústavně konformní a neshledává důvod předložit Ústavnímu soudu návrh na jeho zrušení.

Další články:

- [Dovolání](#)
- [Procesní společenství účastníků](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Odpovědnost za škodu](#)
- [Konkurs \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Význam řízení](#)
- [Vzájemné plnění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)